

Obsah

Předmluva	9
I. Pojem mezinárodního práva veřejného	11
1.1 O oboru mezinárodního práva veřejného	11
1.2 Definice mezinárodního práva veřejného	13
1.3 Historický vývoj mezinárodního práva	14
1.4 Zvláštnosti mezinárodního práva	16
2. Prameny mezinárodního práva	18
2.1 Výčet pramenů mezinárodního práva	18
2.2 Hlavní a pomocné prameny	19
2.3 Mezinárodní smlouvy	22
2.4 Mezinárodní obyčej	25
2.4.1 Vznik mezinárodního obyčeje	26
2.4.2 Závaznost mezinárodního obyčeje	28
2.4.3 Zánik a změna obyčejové normy	32
2.5 Obecné zásady právní	32
2.6 Judikatura a učení	38
2.7 Prameny nevyjmenované ve Statutu MSD	39
2.8 Mimoprávní normy	41
3. Právo mezinárodních smluv	45
3.1 Pojem mezinárodní smlouvy	45
3.2 Uzavírání mezinárodní smlouvy	46
3.2.1 Zastupování státu v procesu uzavírání mezinárodní smlouvy	46
3.2.2 Jednostupňové a dvoustupňové řízení	48
3.2.3. Depozitář a registrace mezinárodních smluv	52
3.3. Výhrady k mezinárodním smlouvám	52
3.4 Plnění mezinárodní smlouvy	55
3.5 Výklad mezinárodních smluv	56
3.6 Změna mezinárodních smluv	58
3.7 Neplatnost mezinárodní smlouvy	59
3.8 Ukončení mezinárodních smluv	63

Auditorium
Praha 2019

www.auditorium.cz

2. doplněné vydání

© Harald C. Scheu, Auditorium s.r.o.

ISBN 978-80-87284-73-5

4. Vztah mezinárodního a vnitrostátního práva	67	7. Mezinárodní organizace	119
4.1 Teoretické východisko	67	7.1 Vývoj mezinárodních organizací	119
4.2 Mechanismy recepce mezinárodního práva do vnitrostátního práva	68	7.2 Mezinárodněprávní subjektivita mezinárodních organizací	121
5. Právní subjektivita v mezinárodním právu	73	7.3 Exkurs: Nadnárodní (supranacionální) organizace	122
5.1 Pojem mezinárodněprávní subjektivity	73	7.4 Pravomoci mezinárodních organizací	123
5.2 Seznam subjektů mezinárodního práva	75	7.5 Mezinárodněprávní odpovědnost mezinárodních organizací	125
5.3 Zvláštní subjekty mezinárodního práva	75	7.6 Právní akty mezinárodních organizací	126
5.3.1 Svatý stolec a Vatikán	75	7.7 Organizace spojených národů	127
5.3.2 Svrchovaný řád maltézkých rytířů	77	7.7.1 Základy OSN	129
5.3.3 Mezinárodní výbor Červeného kříže	78	7.7.2 Orgány OSN	130
5.3.4 Povstalci (de facto režimy)	79	7.7.2.1 Valné shromáždění	130
5.3.5 Exkurs: Sebeurčení národů	80	7.7.2.2 Rada bezpečnosti	132
5.3.5.1 Právní základ sebeurčení národů	80	7.7.2.3 Sekretariát OSN	135
5.3.5.2 Nositel práva na sebeurčení	82	7.7.2.4 Mezinárodní soudní dvůr	136
5.3.5.3 Způsoby výkonu práva na sebeurčení	83	7.7.2.5 Hospodářská a sociální rada	136
6. Stát jako hlavní subjekt mezinárodního práva	85	7.8 Další univerzální mezinárodní organizace	137
6.1 Definice státu	86	7.9 Regionální organizace	137
6.2 Nabývání státního území	86	7.9.1 Rada Evropy	138
6.3 Vymezení státního území vůči mezinárodním prostorům	90	7.9.2 Evropská unie	140
6.3.1 Státní území	91	8. Mezinárodněprávní subjektivita jednotlivců	143
6.3.2 Prostory plnicí určitou funkci	93	8.1 Základy mezinárodní ochrany lidských práv	144
6.3.3 Mezinárodní prostory	94	8.2 Univerzální ochrana lidských práv	145
6.3.4 Kybernetický prostor	96	8.2.1 Ochrana lidských práv založená na Chartě OSN	146
6.4 Obyvatelstvo	98	8.2.2 Ochrana lidských práv založená na lidskoprávních úmluvách OSN	150
6.4.1 Nabývání a pozbývání občanství	98	8.3 Regionální ochrana lidských práv	151
6.4.2 Diplomatická ochrana	100	8.3.1 Evropský soud pro lidská práva	153
6.4.3 Unijní občanství	107	8.3.2 Jiné kontrolní mechanismy v rámci Rady Evropy	154
6.5 Výkon státní moci a otázka suverenity	108	8.4 Mezinárodní ochrana investic	155
6.5.1 Jurisdikce státu	109	8.5 Mezinárodněprávní odpovědnost jednotlivce	156
6.5.2 Imunita státu a jeho představitelů	112	8.5.1 Geneze mezinárodního práva trestního	156
6.6 Uznání státu	114	8.5.2 Statut Mezinárodního trestního soudu	157
6.7 Uznání vlády	116	8.6 Mezinárodní humanitární právo	160
6.8 Právní nástupnictví	117	8.6.1 Právní základ mezinárodního humanitárního práva	160
		8.6.2 Pojem ozbrojeného konfliktu	161
		8.6.3 Zásady mezinárodního humanitárního práva	162

9. Odpovědnost v mezinárodním právu	165
9.1 Pojem a koncepce mezinárodněprávní odpovědnosti	165
9.2 Právní úprava mezinárodněprávní odpovědnosti	166
9.3 Základy odpovědnosti státu	167
9.3.1 Přičitatelnost	167
9.3.2 Protiprávnost jednání státu	169
9.3.3 Exkurs: Odpovědnost za následky činností mezinárodním právem nezakázaných (liability)	171
9.3.4 Objektivní odpovědnost	172
9.3.5 Škoda	173
9.4 Okolnosti vylučující protiprávnost	173
9.4.1 Souhlas	173
9.4.2 Sebeobrana	174
9.4.3 Protiopatření	174
9.4.4 Vyšší moc (force majeure)	176
9.4.5 Tíseň (distress)	176
9.4.6 Stav nutnosti (necessity)	177
9.5 Následky mezinárodněprávní odpovědnosti	177
10. Mírové urovnání mezinárodních sporů	179
10.1 Diplomatické prostředky řešení mezinárodních sporů	180
10.1.1 Vyjednávání	180
10.1.2 Šetření	182
10.1.3 Zprostředkování	183
10.1.4 Smírčí řízení	184
10.2 Judiciální prostředky řešení mezinárodních sporů	185
10.2.1 Rozhodčí řízení	185
10.2.2 Soudní řízení	187
10.2.2.1 Mezinárodní soudní dvůr	188
10.2.2.2 Mezinárodní tribunál pro mořské právo	190
10.2.2.3 Evropský soudní dvůr	190
10.2.3 Kvazijudiciální mechanismy	192
Seznam zkratk	195
Rejstřík	197

Předmluva

S pojmem mezinárodního práva laická veřejnost zpravidla spojuje sledování významných a v určitém smyslu ušlechtilých cílů na mezinárodní úrovni, jako jsou např. zajištění světového míru a ekonomického blahobytu pro všechny národy. Do obecného povědomí se též dostala mezinárodní úprava ochrany lidských práv a základních svobod. Ne náhodou je Evropský soud pro lidská práva v České republice vnímán jako nejpoblábnější mezinárodní instituce, na kterou se s nadějí a často příliš velkým očekáváním obracely tisíce českých občanů.

Mezinárodní právo však v současné době představuje mnohem širší úpravu, která zahrnuje kromě tradičních oblastí, jako jsou např. diplomatické právo, mořské právo, válečné právo či po druhé světové válce mezinárodní ochrana lidských práv, také poměrně nová témata, jakými jsou např. ochrana životního prostředí nebo boj proti terorismu. Z mezinárodního práva přitom plynou konkrétní závazky, kterými se suverénní státy včetně České republiky musí řídit. Znalost a aplikace mezinárodního práva je proto tématem nejen orgánů odpovědných za mezinárodní vztahy, ale je důležitá také z hlediska tvorby národních zákonů a rozhodování vnitrostátních soudů.

Výuka mezinárodního práva veřejného byla a je na českých (československých) univerzitách standardní součástí studia právních věd. Kromě toho však studium tohoto oboru výrazně ovlivňuje také pohled studentů jiných vysokých škol na řešení globálních problémů či otázek nadnárodní integrace. Vzhledem k tomu, že se různé mezinárodní normy v rostoucí míře promítají do běžného života občanů evropských států, je základní orientace v principech a pravidlech mezinárodního práva nepochybně žádoucí pro nejširší veřejnost.

Cílem této učebnice je poskytnout čtenářům přehled hlavních znaků současného mezinárodního práva. Kromě základních informací o pojmech a institutech mezinárodního práva zde čtenáři naleznou též odkazy na relevantní judikaturu mezinárodních soudních orgánů, jejíž znalost by měla být prohloubena v rámci seminářů a cvičení.